

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

પી એન્ડ ટી અનુસૂચિત કેસ્ટ/ટ્રાઈબ એમ્પ્લોયીઝ વેલ્ફેર એસોસિએશન

(નોંધાયેલ) અને અન્ય

વિરુદ્ધ

યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા અને અન્યો

ઓગસ્ટ ૨૯, ૧૯૮૮

[ઇ. એસ. વેંકટરમૈયા, એસ. નટરાજન અને એન. ડી. ઓઝા, ન્યાયાધીશો]

ભારતીય બંધારણ, ૧૯૫૦:અનુચ્છેદ ૧૬,૩૩૦,૩૩૨,૩૩૪ અને ૩૩૫-P & T વિભાગમાં બઢતીની જગ્યાઓ-અનુસૂચિત જાતિ, અનુસૂચિત જનજાતિના કર્મચારીઓ માટે અનામત-૧૯૮૩ની નવી યોજનામાં ગુમાવેલો લાભ-અનુસૂચિત જાતિ, અન્ય વિભાગોના અનુસૂચિત જનજાતિના કર્મચારીઓને લાભ મળતો રહે છે-સરકારે ટપાલ અને ટેલિગ્રાફ વિભાગના અનુસૂચિત જાતિ, અનુસૂચિત જનજાતિના કર્મચારીઓને સમાન લાભ આપવાનો નિર્દેશ આપ્યો.

સિવિલ સર્વિસીસ-P & T વિભાગ-પ્રમોશન-SC, ST કર્મચારીઓ માટે ખાલી જગ્યાઓનું આરક્ષણ-નવી યોજના, ૧૯૮૩-તમામ કર્મચારીઓને ૧૬ વર્ષ પછી બઢતી મળશે-SC, ST કર્મચારીઓને ટૂંકા ગાળામાં બઢતી મળવાનો ફાયદો-Govt.directed P & T વિભાગમાં SC, ST કર્મચારીઓને વધારાનો લાભ આપતો આદેશ જારી કરવો, જેમ કે અન્ય વિભાગોમાં SC, ST કર્મચારીઓને મળે છે.

૧૯૬૮માં બહાર પાડવામાં આવેલા તેના અગાઉના આદેશને રદ કરતાં કેન્દ્ર સરકારે ૧૯૭૨માં તંદુરસ્તીને આધિન પરિષ્ક્રતાના આધારે બઢતી દ્વારા ભરવામાં આવેલી જગ્યાઓમાં અનુસૂચિત જાતિઓ અને અનુસૂચિત જનજાતિઓ માટે અનામત અંગે તેની નીતિ જાહેર કરી હતી.જ્યારે પણ ગ્રેડ અથવા સેવાઓમાં વર્ગ-I, વર્ગ-II, વર્ગ-III અને વર્ગ-IV ની જગ્યાઓ પર નિમણૂકોમાં આવી બઢતી આપવામાં આવતી હતી જેમાં સીધી ભરતીનું તત્વ, જો કોઈ હોય તો, અનુક્રમે ૫૦ ટકા, ૧૫ ટકા અને ૭.૫ ટકાથી વધુ ન હોય તો ખાલી જગ્યાઓ અનુસૂચિત જાતિ અને અનુસૂચિત જનજાતિ માટે અનામત રાખવાની હતી.નિમણૂક કરનારા અધિકારીઓને તે મુજબ બઢતી આપવા માટે વિગતવાર સૂચનાઓ જારી કરવામાં આવી હતી જેથી એસસી અને એસટીને અન્ય કરતા ઘણા વહેલા ઉચ્ચ ગ્રેડમાં બઢતી મેળવવાનો લાભ મળી શકે.

૧૯૭૪માં, અનુસૂચિત જાતિઓ અને અનુસૂચિત જનજાતિઓની બઢતી/નિમણૂકો દ્વારા ભરવામાં આવેલી જગ્યાઓમાં અનુસૂચિત

જાતિઓ/અનુસૂચિત જનજાતિઓ માટે ૧૫ ટકા/૭૧/૨ ટકા અનામત રાખવાના નિર્દેશ સાથે વધુ સૂચનાઓ બહાર પાડવામાં આવી હતી.

ટપાલ અને ટેલિગ્રાફ વિભાગમાં ઉપરોક્ત નીતિ ૧૯૮૩ સુધી ચાલુ રહી હતી જ્યારે સંચાર મંત્રાલય અને ટપાલ અને ટેલિગ્રાફ કર્મચારીઓના અમુક સંગઠનો વચ્ચે સમજૂતી થઈ હતી અને **P & T** વિભાગમાં અપનાવવામાં આવનારી બઢતીની નીતિને લગતા નવા આદેશ જારી કરવામાં આવ્યા હતા.આ નીતિ હેઠળ, ગ્રુપ સી અને ગ્રુપ ડીમાં મૂળભૂત ગ્રેડના તમામ અધિકારીઓ કે જેમાં બહારથી અને/અથવા નીચલા કેડરમાંથી મર્યાદિત સ્પર્ધાત્મક પરીક્ષા દ્વારા સીધી ભરતી કરવામાં આવી હતી અને જેમણે તે ગ્રેડમાં ૧૬ વર્ષની સેવા પૂર્ણ કરી હતી તેમને આગામી ઉચ્ચ ગ્રેડમાં મૂકવામાં આવશે.ભલે તે કર્મચારી સામાન્ય વર્ગનો હોય અથવા એસસી અને એસટી વર્ગનો હોય, તેને ૧૬ વર્ષની સેવા પૂર્ણ થવા પર બઢતી મળતી.અગાઉની યોજના હેઠળ એસસી અને એસટી કર્મચારીઓ માટે ૧૦ થી ૧૨ વર્ષના સમયગાળામાં બઢતી મેળવવી શક્ય હતી, જ્યારે અન્ય કર્મચારીઓને લગભગ ૨૦ થી ૨૩ વર્ષ સુધી રાહ જોવી પડી હતી.આમ, એસસી અને એસટીના કર્મચારીઓને મળતો તુલનાત્મક લાભ છીનવી લેવામાં આવ્યો હતો.સરકાર દ્વારા એસસી અને એસટી માટે અનામત અંગે કોઈ ચોક્કસ આદેશ જારી કરવામાં આવ્યો ન હતો, જોકે નવી યોજનાની કલમ ૬ તેના માટે પૂરી પાડવામાં આવી હતી.પરંતુ એસસી અને એસટી માટે અનામતની જોગવાઈ કરતા અગાઉના આદેશોને લાગુ કરવામાં આવ્યા ન હતા.નવી નીતિથી નારાજ થઈને, જે એસસી અને એસટી કર્મચારીઓને તેઓ જે લાભ મેળવી રહ્યા હતા તેનાથી

વંચિત રાખતી હતી, અરજદારોએ વર્તમાન રિટ પિટિશન દ્વારા આ અદાલતનો સંપર્ક કર્યો હતો.

અરજદારોએ ભારત સરકારને નવી યોજનાની કલમ ૬ હેઠળ આદેશ જારી કરવા માટે નિર્દેશ આપવાની વિનંતી કરી હતી, જેમાં તેમને અન્ય વિભાગોમાં એસસી અને એસટી કર્મચારીઓને મળતા વધારાના લાભ આપવામાં આવે.

પ્રતિવાદીએ દલીલ કરી હતી કે નવી યોજના તમામ કર્મચારીઓ માટે ફાયદાકારક છે કારણ કે તે બધાને કેડરમાં ૧૬ વર્ષની સેવા પૂર્ણ કર્યા પછી આપોઆપ બઢતી મળશે અને તે **P & T** વિભાગના કર્મચારીઓના સંઘની સંમતિથી કરવામાં આવી હતી.

રિટ પિટિશનને મંજૂરી આપતા, HELD:

૧. ટૂંકા ગાળામાં બઢતીનો લાભ અનુસૂચિત જાતિ અને અનુસૂચિત જનજાતિના લોકો અન્ય વિભાગોમાં મેળવી રહ્યા છે અને માત્ર અરજદારો જ તેનાથી વંચિત રહ્યા છે. આ પ્રકારનો અભાવ બંધારણની સમાનતાની કલમનું ઉલ્લંઘન કરે છે. તે સાચું હોઈ શકે છે કે અનુચ્છેદ ૧૬ (૪) હેઠળ અનામત આપવા માટે સામાન્ય રીતે સરકારને દબાણ કરતી કોઈ રિટ જારી કરી શકાતી નથી, જે માત્ર એક સક્ષમ અનુચ્છેદ છે, જે સંજોગોમાં પોસ્ટ અને ટેલિગ્રાફ વિભાગમાં અનુસૂચિત જાતિઓ અને અનુસૂચિત જનજાતિના સભ્યો પરોક્ષ રીતે વંચિત છે, આવા અનામતનો લાભ જે તેઓ અગાઉ માણી રહ્યા હતા, જ્યારે અન્ય વિભાગોમાં સમાન રીતે સ્થિત અન્ય લોકોને તેનો આનંદ લેવાની મંજૂરી

છે, તે સરકારની કાર્યવાહીને ભેદભાવપૂર્ણ બનાવે છે અને આ અદાલત દ્વારા હસ્તક્ષેપ આમંત્રિત કરે છે.[૬૨૯ **G-H**; ૬૩૦ **A-B**]

૨. ઉચ્ચ કેડરમાં બઢતી સમયબદ્ધ હોય તેવા આ પ્રકારના કિસ્સાઓમાં અનુસૂચિત જાતિ અને અનુસૂચિત જનજાતિના કર્મચારીઓને સરકાર અમુક વધારાનો લાભ આપી શકે તેવી એક પદ્ધતિ એ છે કે અનુસૂચિત જાતિ અને અનુસૂચિત જનજાતિના કર્મચારીઓને અન્ય લોકો માટે નિર્ધારિત કરવામાં આવેલી સેવાનો ટૂંકો સમયગાળો પૂર્ણ કર્યા પછી ઉચ્ચ કેડરમાં બઢતી આપવામાં આવે.આ ચોક્કસ કિસ્સામાં સરકાર નિર્દેશ આપવા માટે ખુદી છે કે જ્યારે અન્ય તમામ ૧૬ વર્ષની સેવા પૂર્ણ થયા પછી ઉચ્ચ કેડરમાં બઢતી મેળવવા માટે હકદાર હશે, ત્યારે અનુસૂચિત જાતિ અને અનુસૂચિત જનજાતિના સભ્યોને ૧૨ કે ૧૩ વર્ષની સેવા પૂર્ણ થયા પછી ઉચ્ચ કેડરમાં બઢતી આપવામાં આવી શકે છે.સમાન પરિણામ પ્રાપ્ત કરવાની અન્ય પદ્ધતિઓ હોઈ શકે છે.તે કઈ રીતે કરવું જોઈએ તે બાબત સરકારની વિવેકબુદ્ધિ પર છોડી દેવામાં આવી છે.સરકાર દ્વારા કેસના તમામ પાસાઓને ધ્યાનમાં રાખીને આ નિર્ણય લેવો જોઈએ.[૬૩૦બી-એફ]

૩. ભારત સરકાર ચાર મહિનાની અંદર પોસ્ટ અને ટેલિગ્રાફ વિભાગમાં અનુસૂચિત જાતિ અને અનુસૂચિત જનજાતિના કર્મચારીઓને અન્ય વિભાગોમાં અનુસૂચિત જાતિ અને અનુસૂચિત જનજાતિના કર્મચારીઓને મળતા સમાન લાભોને અનુરૂપ કેટલાક વધારાના લાભ પ્રદાન કરવા માટે પત્રની કલમ ૬ હેઠળ આદેશ બહાર પાડશે.સરકાર દ્વારા બહાર પાડવામાં આવેલ કોઈપણ આદેશ

સંભવિત રીતે કાર્યરત રહેશે.તારીખના ૨૩.૧૨.૧૯૮૩ પત્રમાં સમાવિષ્ટ નીતિ અનુસાર અત્યાર સુધી કરવામાં આવેલી તમામ બઢતીઓ અને તે પછી કલમ ૬ હેઠળ સરકાર દ્વારા જારી કરાયેલ નિર્દેશ અમલમાં આવે તે તારીખ સુધી કરી શકાય છે, જો કે, તે અવિરત રહેશે.[૬૩૦એફ-એચ; ૬૩૧એ]

મૂળ ન્યાયનિર્ણય:

૧૯૮૪ની રિટ પિટિશન (સિવિલ) નંબર ૧૦૦૩-૧૦૦૫.

(ભારતના બંધારણની અનુચ્છેદ ૩૨ હેઠળ).

અરજદારો માટે આર. કે. ગર્ગ, પંકજ કાલરા અને પી. કે. જૈન.

પ્રતિવાદીઓ માટે વી. સી. મહાજન, સુશ્રી એ. સુભાષિની, સી. વી. સુબ્બા રાવ, ગ્રીશ ચંદર, એસ. કે. મહેતા, ધ્રુવ મહેતા, અમન વાયેર, એસ. એમ. સરીન અને જગન્નાથ ગૌલે (એન. પી.).

અદાલતના ચુકાદાઓ ન્યાયાધીશ વેંકટરમૈયા દ્વારા આપવામાં આવ્યા હતા.

ભારતમાં અનુસૂચિત જાતિઓ અને અનુસૂચિત જનજાતિઓ અને સમાજના અન્ય નબળા વર્ગોના લોકો ભારતીય બંધારણના ઉત્સાહપૂર્વક સંરક્ષિત બાળકો છે.બંધારણની અનુચ્છેદ ૪૬ એવી જોગવાઈ કરે છે કે રાજ્ય લોકોના નબળા વર્ગોના અને ખાસ કરીને અનુસૂચિત જાતિઓ અને અનુસૂચિત જનજાતિઓના શૈક્ષણિક અને આર્થિક હિતોને વિશેષ કાળજી સાથે પ્રોત્સાહન આપશે અને તેમને

સામાજિક અન્યાય અને તમામ પ્રકારના શોષણથી રક્ષણ આપશે.જ્યારે બંધારણની અનુચ્છેદ ૧૫ની અનુચ્છેદ (૧) એવી જોગવાઈ કરે છે કે રાજ્ય કોઈ પણ નાગરિક સાથે માત્ર ધર્મ, જાતિ, જાતિ, લિંગ, જન્મ સ્થળ અથવા તેમાંથી કોઈના આધારે ભેદભાવ કરશે નહીં, ત્યારે તે અનુચ્છેદની અનુચ્છેદ (૪) એવી જોગવાઈ કરે છે કે ઉપરોક્ત અનુચ્છેદ અથવા બંધારણની અનુચ્છેદ ૨૮ની અનુચ્છેદ (૨) માંની કોઈ પણ બાબત રાજ્યને નાગરિકોના કોઈપણ સામાજિક અને શૈક્ષણિક રીતે પછાત વર્ગો અથવા અનુસૂચિત જાતિઓ અને અનુસૂચિત જનજાતિઓ માટે કોઈ વિશેષ જોગવાઈ કરવાથી અટકાવશે નહીં.તેવી જ રીતે, જ્યારે બંધારણની અનુચ્છેદ ૧૬ની અનુચ્છેદ (૧) એવી જોગવાઈ કરે છે કે રાજ્ય હેઠળ કોઈ પણ હોદ્દામાં રોજગાર અથવા નિમણૂકને લગતી બાબતોમાં તમામ નાગરિકો માટે સમાન તક રહેશે અને ઉપરોક્ત અનુચ્છેદની અનુચ્છેદ (૨) એવી જોગવાઈ કરે છે કે કોઈ પણ નાગરિક, માત્ર ધર્મ, જાતિ, જાતિ, લિંગ, વંશ, જન્મ સ્થળ, રહેઠાણ અથવા તેમાંથી કોઈના આધારે, રાજ્ય હેઠળ કોઈ પણ રોજગાર અથવા હોદ્દાના સંદર્ભમાં અયોગ્ય અથવા ભેદભાવ કરી શકશે નહીં, ત્યારે ઉપરોક્ત અનુચ્છેદની અનુચ્છેદ (૪) માં જોગવાઈ કરવામાં આવી છે કે તે અનુચ્છેદની કોઈ પણ બાબત રાજ્યને નિમણૂકો અથવા હોદ્દાઓની તરફેણમાં આરક્ષણ માટે કોઈ જોગવાઈ કરવાથી અટકાવશે નહીં. નાગરિકોના કોઈપણ પછાત વર્ગનું, જે રાજ્યના મતે, રાજ્ય હેઠળની સેવાઓમાં પૂરતું પ્રતિનિધિત્વ ધરાવતો નથી.બંધારણની અનુચ્છેદ ૩૩૦ અને અનુચ્છેદ ૩૩૨ બંધારણની અનુચ્છેદ ૩૩૪માં પૂરા પાડવામાં આવેલ સમયગાળા સુધી લોકસભામાં અને

રાજ્યોની વિધાનસભાઓમાં અનુસૂચિત જાતિઓ અને અનુસૂચિત જનજાતિઓ માટે બેઠકો અનામત રાખવાની જોગવાઈ કરે છે. બંધારણની અનુચ્છેદ ૩૩૫, જે આ કેસના હેતુઓ માટે સુસંગત છે, તે જોગવાઈ કરે છે કે અનુસૂચિત જાતિઓ અને અનુસૂચિત જનજાતિઓના સભ્યોના દાવાઓને કેન્દ્ર અથવા રાજ્યની બાબતોના સંબંધમાં સેવાઓ અને હોદ્દાઓ પર નિમણૂકો કરવામાં, વહીવટની કાર્યક્ષમતા જાળવવા સાથે સુસંગત રીતે ધ્યાનમાં લેવામાં આવશે.

જોકે, હાલનો કેસ એવો છે કે જેમાં અનુસૂચિત જાતિ અને અનુસૂચિત જનજાતિના કર્મચારીઓને બઢતીના તબક્કે ખાલી જગ્યાઓના આરક્ષણ દ્વારા આપવામાં આવેલી છૂટછાટને ગુપ્ત રીતે પાછી ખેંચી લેવામાં આવી છે. આ રિટ પિટિશનમાં અરજદારો ૧ અને ૨ પી એન્ડ ટી અનુસૂચિત જાતિ/જનજાતિ કર્મચારી કલ્યાણ સંગઠન (નોંધાયેલ) દિલ્હી અને ફેડરેશન ઓફ ઓલ ઇન્ડિયા અનુસૂચિત જાતિ અને અનુસૂચિત જનજાતિ કર્મચારી પી એન્ડ ટી વિભાગ, નવી દિલ્હી છે અને અરજદાર ૩ ટપાલ અને ટેલિગ્રાફ વિભાગમાં કર્મચારી છે. ૨૭/૨/૭૧-Estt નંબર ધરાવતા પત્ર દ્વારા.(SCT) તારીખ ૨૭.૧૧.૧૯૭૨ કાર્મિક વિભાગ દ્વારા બહાર પાડવામાં આવી, સરકારે તંદુરસ્તીને આધિન પરિષ્ક્રિતાના આધારે બઢતી/બઢતી દ્વારા ભરવામાં આવેલી જગ્યાઓમાં અનુસૂચિત જાતિઓ અને અનુસૂચિત જનજાતિઓ માટે અનામત અંગે તેની નીતિ જાહેર કરી. આ નીતિ સરકાર દ્વારા ૧૧.૭.૧૯૬૮ ના અગાઉના સરકારી આદેશમાં સમાવિષ્ટ આદેશોને હટાવીને અપનાવવામાં આવી હતી. ઉપરોક્ત

નીતિ હેઠળ અનુસૂચિત જાતિઓ માટે ૧૫ ટકા અને અનુસૂચિત જનજાતિઓ માટે ૭-૧/૨ ટકા અનામત રાખવામાં આવી હતી, જ્યાં તમામ વર્ગ I, વર્ગ II, વર્ગ III અને વર્ગ IV ની જગ્યાઓ પર ગ્રેડ અથવા સેવાઓમાં નિમણૂકો કે જેમાં સીધી ભરતીનું તત્વ, જો કોઈ હોય તો, ૫૦ ટકાથી વધુ ન હોય. ઉપરોક્ત અનામતનો અમલ કરવા માટે સરકારે નિમણૂક કરનારા અધિકારીઓને એક વર્ષમાં અનામત ખાલી જગ્યાઓની સંખ્યા નક્કી કરવા માટે અલગ ૪૦-પોઇન્ટનું રોસ્ટર જાળવવાનો નિર્દેશ આપ્યો હતો જેમાં ૧,૮,૧૪,૨૨,૨૮ અને ૩૬ પોઇન્ટ અનુસૂચિત જાતિઓ માટે અનામત રાખવાના હતા અને ૪,૧૭ અને ૩૧ પોઇન્ટ અનુસૂચિત જનજાતિઓ માટે અનામત રાખવાના હતા. નિમણૂક કરનારા અધિકારીઓને તેમાં સમાવિષ્ટ નિર્દેશો અનુસાર બઢતી આપવા માટે વિગતવાર સૂચનાઓ જારી કરવામાં આવી હતી જેથી અનુસૂચિત જાતિ અને અનુસૂચિત જનજાતિના સભ્યોને અનુસૂચિત જાતિ અને અનુસૂચિત જનજાતિના ન હોય તેવા કર્મચારીઓ કરતાં ઘણા વહેલા ઉચ્ચ કેડરમાં બઢતી મેળવવાનો લાભ મળી શકે. ઓ. એમ. નંબર ૮/૧૧/૭૩-ESTT(SCT)-ઈસ્ટ ધરાવતા કર્મચારી અને વહીવટી સુધારા વિભાગના પત્ર દ્વારા.(SCT) તારીખ ૧૨.૯.૧૯૭૪ તમામ મંત્રાલયોને સંબોધીને પસંદગી શ્રેણીની જગ્યાઓ પર પ્રો-મોશન્સ/નિમણૂકો દ્વારા ભરવામાં આવેલી જગ્યાઓમાં અનુસૂચિત જાતિઓ અને અનુસૂચિત જનજાતિઓને અનામત આપવા અંગે વધુ સૂચનાઓ જારી કરવામાં આવી હતી, જેમાં અનુસૂચિત જાતિઓ માટે ૧૫ ટકા અને અનુસૂચિત જનજાતિઓ માટે ૭-૧/૨ ટકા અનામત રાખવાનો નિર્દેશ આપવામાં આવ્યો

હતો.P & T બોર્ડ હેઠળ કામ કરતા ટપાલ અને ટેલિગ્રાફના કર્મચારીઓના સંદર્ભમાં, સંચાર મંત્રાલયે તેના લેટર નંબર ૩૧-૧૯/૭૪-PE-I તારીખ ૧૫.૬.૧૯૭૪ દ્વારા અનુસૂચિત જાતિ અને અનુસૂચિત જનજાતિના વ્યક્તિઓને કેટલાક અન્ય લાભો આપીને બઢતી દ્વારા જગ્યાઓ ભરવા અંગે કેટલાક વધુ નિર્દેશો આપ્યા હતા.ઉપરોક્ત ત્રણ સરકારી પત્રોમાં સમાવિષ્ટ અનામતની નીતિ પોસ્ટ અને ટેલિગ્રાફ વિભાગમાં વર્ષ ૧૯૮૩ સુધી ચાલુ રાખવામાં આવી હતી.એવું જણાય છે કે વર્ષ ૧૯૮૩માં સંદેશાવ્યવહાર મંત્રાલય અને ટપાલ અને ટેલિગ્રાફ વિભાગમાં કામ કરતા કર્મચારીઓના અમુક સંગઠનો વચ્ચે સમજૂતી થઈ હતી અને ઉપરોક્ત સમજૂતીના પરિણામે ટપાલ અને ટેલિગ્રાફ વિભાગમાં અપનાવવામાં આવનારી બઢતીની નીતિ સંબંધિત નવો આદેશ અનામતની યોજનાને હટાવીને જારી કરવામાં આવ્યો હતો, જેનું ત્યાં સુધી પાલન કરવામાં આવતું હતું.ઉપરોક્ત નવી નીતિ, જેની માન્યતાને અમારી સામે પડકારવામાં આવી છે, તે વર્તુળોના તમામ વડાઓને સંબોધતા પત્ર નંબર ૩૧-૨૬/૮૩-PE-I તારીખ ૧૭.૧૨.૧૯૮૩ માં સમાયેલ છે.આ નવી નીતિ હેઠળ એવો નિર્ણય લેવામાં આવ્યો હતો કે ૩૦.૧૧.૧૯૮૩ ની અસરથી ગ્રુપ સી અને ગ્રુપ ડીમાં મૂળભૂત ગ્રેડ સાથે સંકળાયેલા તમામ અધિકારીઓ કે જેમાં બહારથી અને/અથવા નીચલા કેડરમાંથી મર્યાદિત સ્પર્ધાત્મક પરીક્ષા દ્વારા સીધી ભરતી કરવામાં આવી હતી અને જેમણે તે ગ્રેડમાં ૧૬ વર્ષની સેવા પૂર્ણ કરી હતી તેમને આગામી ઉચ્ચ ગ્રેડમાં મૂકવામાં આવશે.એવો આક્ષેપ કરવામાં આવે છે કે આ નીતિ ઉચ્ચ ગ્રેડમાં બઢતી આપ્યા વિના લગભગ ૨૦ થી ૨૩ વર્ષ સુધી ચોક્કસ

ત્રેડમાં કર્મચારીઓની સ્થિરતાની અસરોને દૂર કરવા માટે રજૂ કરવામાં આવી હતી.એવું જણાય છે કે ૩૦.૧૧.૧૯૮૩ પહેલા પ્રચલિત યોજના હેઠળ અનુસૂચિત જાતિ અને અનુસૂચિત જનજાતિના સભ્યો માટે ૧૦ થી ૧૨ વર્ષના સમયગાળામાં ઉચ્ચ કેડરમાં બઢતી મેળવવી શક્ય હતી જ્યારે અન્ય કર્મચારીઓએ લગભગ ૨૦ થી ૨૩ વર્ષ સુધી રાહ જોવી પડી હતી.આમ અનુસૂચિત જાતિ અને અનુસૂચિત જનજાતિના કર્મચારીઓને લાભ આપવામાં આવ્યો હતો કારણ કે તેઓ ટૂંકા ગાળામાં બઢતી મેળવી શકતા હતા.નવી નીતિ હેઠળ કોઈ કર્મચારી સામાન્ય વર્ગનો હોય કે અનુસૂચિત જાતિ અને અનુસૂચિત જનજાતિના વર્ગનો હોય તે હકીકતને ધ્યાનમાં લીધા વિના તે ૧૬ વર્ષ પૂર્ણ થયા પછી ઉચ્ચ કેડરમાં બઢતી મેળવી શકશે.આથી અનુસૂચિત જાતિ અને અનુસૂચિત જનજાતિના સભ્યો જે તુલનાત્મક લાભ મેળવી રહ્યા હતા તે છીનવી લેવામાં આવ્યો હતો અને અનુસૂચિત જાતિ, અનુસૂચિત જનજાતિ અને અન્ય વર્ગોના તમામ કર્મચારીઓને સમાન સ્થાન આપવામાં આવ્યું હતું.જો કે, ૧૭.૧૨.૧૯૮૩ તારીખના ઉપરોક્ત પત્રની કલમ ૬ જેમાં નવી નીતિ છે તે આ રીતે વાંચે છે:

"૬.સમયબદ્ધ એક બઢતી યોજના હેઠળ બઢતી માટે એસસી/એસટી સમુદાયો માટે અનામતને લગતા સામાન્ય આદેશો લાગુ થશે નહીં જ્યાં સુધી આ સંબંધમાં કોઈ ચોક્કસ આદેશ પછીથી જારી કરવામાં ન આવે.

એ સ્વીકારવામાં આવે છે કે કલમ ૬ અનુસાર સરકાર દ્વારા અત્યાર સુધી કોઈ ચોક્કસ આદેશ જારી કરવામાં આવ્યો નથી.પરંતુ અનુસૂચિત જાતિઓ અને અનુસૂચિત જનજાતિઓની તરફેણમાં અનામત આપવાના અગાઉના આદેશોને લાગુ કરવામાં આવ્યા ન હતા.૨૩ તારીખના પત્રમાં સમાવિષ્ટ નીતિના અમલીકરણમાં સરકાર દ્વારા લેવામાં આવેલી કાર્યવાહીથી વ્યથિત છું. ૧૨.૧૯૮૩, જેની અસર અનુસૂચિત જાતિ અને અનુસૂચિત જનજાતિના સભ્યોને તેઓ જે લાભ મેળવી રહ્યા હતા તેનાથી વંચિત રાખવાની હતી, અરજદારોએ આ કાર્યવાહી પર સવાલ ઉઠાવીને આ અરજી દાખલ કરી છે.પ્રતિવાદીઓ દ્વારા અરજીનો વિરોધ કરવામાં આવે છે.સરકાર વતી વિનંતી કરવામાં આવે છે કે ૨૩.૧૨.૮૩ ના પત્રમાં સમાવિષ્ટ 'સમયબદ્ધ એક બઢતી યોજના' તમામ કર્મચારીઓ માટે ફાયદાકારક છે કારણ કે તે બધા કેડરમાં ૧૬ વર્ષની સેવા પૂર્ણ કર્યા પછી આપમેળે ઉચ્ચ કેડરમાં બઢતી પામશે અને તે પોસ્ટ અને ટેલિગ્રાફ વિભાગના કર્મચારીઓના સંઘની સંમતિથી જારી કરવામાં આવી હતી.

તે વિવાદિત નથી કે કેન્દ્ર સરકારના અન્ય ઘણા વિભાગોમાં અનુસૂચિત જાતિઓ અને અનુસૂચિત જનજાતિઓ માટે પદોની અનામતની યોજના નીચલા ગ્રેડથી ઉચ્ચ ગ્રેડમાં બઢતીના કિસ્સામાં પ્રચલિત છે જ્યારે તે પરિષ્ક્રતાના આધારે કરવામાં આવે છે અને ઉપરોક્ત નીતિ હેઠળ અન્ય વિભાગોમાં કામ કરતી અનુસૂચિત જાતિઓ અને અનુસૂચિત જનજાતિઓની વ્યક્તિઓને વધારાનો લાભ આપવામાં આવ્યો છે જે અન્ય વર્ગોના ઉમેદવારોને ઉપલબ્ધ ન હતો અને

ટપાલ અને ટેલિગ્રાફ વિભાગમાં પણ અનુસૂચિત જાતિઓ અને અનુસૂચિત જનજાતિના કર્મચારીઓને સમાન લાભ મળી રહ્યો હતો. ૨૩.૧૨.૧૯૮૩ તારીખના પત્રમાં સમાવિષ્ટ નીતિ કઈ તારીખે અમલમાં આવી હતી. અન્ય વિભાગોમાં લાગુ પોસ્ટ અને ટેલિગ્રાફ વિભાગમાં અનુસૂચિત જાતિઓ અને અનુસૂચિત જનજાતિઓ માટે અનામતને લગતા સામાન્ય આદેશોને શૂન્ય પર મૂકતા ૨૩.૧૨.૧૯૮૩ તારીખના પત્રમાં પણ સરકાર દ્વારા ચોક્કસ આદેશો જારી કરવાની જોગવાઈ છે, જેના હેઠળ અનુસૂચિત જાતિઓ અને અનુસૂચિત જનજાતિના સભ્યો કેટલાક વધારાના લાભ મેળવી શકે છે. સ્વીકાર્યું છે કે આજ સુધી આવો કોઈ આદેશ જારી કરવામાં આવ્યો નથી. અરજદારોએ વિનંતી કરી છે કે તેમને આ પ્રકારનો વધારાનો લાભ આપતા ચોક્કસ આદેશો જારી કરવા માટે સરકારને નિર્દેશ જારી કરવો જોઈએ. અમારું માનવું છે કે અરજદારો દ્વારા કરવામાં આવેલ દાવો એ હકીકતને ધ્યાનમાં રાખીને સંપૂર્ણપણે ન્યાયી છે કે અન્ય વિભાગોમાં અનુસૂચિત જાતિઓ અને અનુસૂચિત જનજાતિના લોકો દ્વારા સમાન લાભ મેળવવામાં આવી રહ્યો છે અને માત્ર તેઓ જ તેનાથી વંચિત રહ્યા છે. આ પ્રકારનો અભાવ બંધારણની સમાનતાની કલમનું ઉલ્લંઘન કરે છે. તે સાચું હોઈ શકે છે કે અનુચ્છેદ ૧૬ (૪) હેઠળ અનામત આપવા માટે સરકારને સામાન્ય રીતે દબાણ કરતી કોઈ રિટ જારી કરી શકાતી નથી, જે માત્ર એક સક્ષમ અનુચ્છેદ છે, પોસ્ટ અને ટેલિગ્રાફ વિભાગમાં અનુસૂચિત જાતિઓ અને અનુસૂચિત જનજાતિના સભ્યો પરોક્ષ રીતે આવા અનામતના લાભથી વંચિત છે જે તેઓ અગાઉ માણી રહ્યા હતા જ્યારે અન્ય વિભાગોમાં સમાન રીતે સ્થિત અન્ય

લોકોને તેનો લાભ લેવાની મંજૂરી આપવામાં આવે છે, તે સરકારની કાર્યવાહીને ભેદભાવપૂર્ણ બનાવે છે અને આ અદાલત દ્વારા હસ્તક્ષેપ આમંત્રિત કરે છે.

જે પદ્ધતિઓ દ્વારા સરકાર અનુસૂચિત જાતિ અને અનુસૂચિત જનજાતિના કર્મચારીઓને આ પ્રકારના કિસ્સાઓમાં થોડો વધારાનો લાભ આપી શકે છે, જ્યાં ઉચ્ચ કેડરમાં બઢતી સમયબદ્ધ હોય છે, તે એ નિર્દેશ છે કે કર્મચારીઓ અનુસૂચિત જાતિઓ અને અનુસૂચિત જનજાતિઓ માટે આતુર હોય અને અન્ય લોકો માટે નિર્ધારિત કરતાં ટૂંકા ગાળાની સેવા પૂર્ણ કર્યા પછી તેમને ઉચ્ચ કેડરમાં બઢતી આપવામાં આવે.આ ચોક્કસ કિસ્સામાં સરકાર નિર્દેશ આપવા માટે ખુદી છે કે જ્યારે અન્ય તમામ ૧૬ વર્ષની સેવા પૂર્ણ થયા પછી ઉચ્ચ કેડરમાં બઢતી મેળવવા માટે હકદાર હશે, ત્યારે અનુસૂચિત જાતિ અને અનુસૂચિત જનજાતિના સભ્યોને ૧૨ કે ૧૩ વર્ષની સેવા પૂર્ણ થયા પછી ઉચ્ચ કેડરમાં બઢતી આપવામાં આવી શકે છે.સમાન પરિણામ પ્રાપ્ત કરવાની અન્ય પદ્ધતિઓ હોઈ શકે છે.ટપાલ અને તાર વિભાગમાં કામ કરતા અનુસૂચિત જાતિ અને અનુસૂચિત જનજાતિના કર્મચારીઓને કેટલાક વધારાના લાભ આપવાનો દાવો, જે અનુસૂચિત જાતિ અને અનુસૂચિત જનજાતિના સભ્યોને સેવામાં કાર્યક્ષમતા જાળવવા માટે નુકસાન કર્યા વિના ભારત સરકારના અન્ય વિભાગોમાં જે વધારાના લાભ મળી રહ્યા છે તેને અનુરૂપ હોઈ શકે છે, તે વાજબી લાગે છે.તે કઈ રીતે કરવું જોઈએ તે બાબત સરકારની વિવેકબુદ્ધિ પર છોડી દેવામાં આવી છે.સરકાર દ્વારા કેસના તમામ પાસાઓને ધ્યાનમાં રાખીને આ નિર્ણય લેવો જોઈએ.

તેથી અમે ભારત સરકારને ભારત સરકારના અન્ય વિભાગોમાં અનુસૂચિત જાતિ અને અનુસૂચિત જનજાતિના કર્મચારીઓને મળતા સમાન લાભોને અનુરૂપ ટપાલ અને ટેલિગ્રાફ વિભાગમાં અનુસૂચિત જાતિ અને અનુસૂચિત જનજાતિના કર્મચારીઓને કેટલાક વધારાના લાભ પ્રદાન કરવા માટે તારીખના પત્રની કલમ ૬ હેઠળ આદેશ જારી કરવા માટે નિર્દેશ જારી કરીએ છીએ. સરકાર આજથી ચાર મહિનાની અંદર તે મુજબનો આદેશ બહાર પાડશે. સરકાર દ્વારા બહાર પાડવામાં આવેલ કોઈપણ આદેશ સંભવિત રીતે કાર્યરત રહેશે. તારીખના ૨૩.૧૨.૧૯૮૩ પત્રમાં સમાવિષ્ટ નીતિ અનુસાર અત્યાર સુધી જે તમામ બઢતીઓ આપવામાં આવી છે અને જે પછી કલમ ૬ હેઠળ સરકાર દ્વારા જારી કરાયેલ નિર્દેશ અમલમાં આવે તે તારીખ સુધી કરી શકાય છે, તેમ છતાં તે અવિરત રહેશે.

આ અરજીને તે મુજબ મંજૂરી છે. કોઈ ખર્ચ નહીં.

અરજીને મંજૂરી આપવામાં આવી છે.

This judgment has been translated using AI Tool – SUVAS.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.